

בנין ועקב

על פרשת השבוע

גודל כוח התפילה לבטל כל גזירות קשות ואפילו להחיות מתים

אין אנו מניחים אותם לצאת, ולא עוד אלא אנו נוטלין סייפות וכלי זיין והורגין בהם. אמר הקדוש ברוך הוא, הריני מוציאן בחצי היום, וכל מי שיש בו כח למחות יבא וימחה.

ג) אף כאן במיתתו של משה נאמר **'בעצם היום הזה'**, לפי שהיו ישראל אומרים, בכך וכך, אם אנו מרגישין בו אין אנו מניחין אותו. אדם שהוציאנו ממצרים, וקרע לנו את הים, והוריד לנו את המן, והגיז לנו את השליו, והעלה לנו את הבאר, ונתן לנו את התורה, אין אנו מניחין אותו. אמר הקדוש ברוך הוא הריני מכניסו בחצי היום. המקור לדברי רש"י האלו, הם דברי חכמינו ז"ל ב'ספרי' (בפרשתן, שלז).

מה היה הצורך בנס ושינוי טבע לגבי מיתת משה רבינו

והקשה על זה מרן הגאון רבי חיים שמואלביץ זצוק"ל (שיחות מוסר מאמר י"ג שנת תשל"ב, משלחן רבי אליהו ברוך עמוד שמ"א), דלכאורה דברי רש"י הללו בשם הספרי

בסוף פרשתן כתיב (דברים לב, מח-נ): **'וידבר ה' אל משה בעצם היום הזה לאמר, עלה אל הר העברים הזה הר נבו אשר בארץ מואב אשר על פני ירחו וראה את ארץ כנען אשר אני נותן לבני ישראל לאחוזתה, ומות בהר אשר אתה עולה שמה והאסף אל עמיד'.**

'בעצם היום הזה'

ופירש"י: **'בעצם היום הזה'** - בשלשה מקומות נאמר **'בעצם היום הזה'**:

א) נאמר בנח (בראשית ז, יג) **'בעצם היום הזה בא נח'** וגו', במראית אורו של יום. לפי שהיו בני דורו אומרים, בכך וכך, אם אנו מרגישין בו אין אנו מניחין אותו ליכנס בתיבה, ולא עוד אלא אנו נוטלין כשילין וקרדומות ומבקעין את התיבה. אמר הקדוש ברוך הוא, הריני מכניסו בחצי היום, וכל מי שיש בידו כח למחות יבא וימחה.

ב) במצרים נאמר (שמות יב, נא) **'בעצם היום הזה הוציא ה''**, לפי שהיו מצרים אומרים, בכך וכך, אם אנו מרגישין בהם

תמוהים ביותר. כי בשלמא בדור המבול ניתן להבין את מחשבתם של בני דורו של נח, בסוברים שיוכלו למנוע בגופם שלא יוכל נח להיכנס בתיבה. וכך גם המצרים סברו, כי יוכלו למנוע בגופם שלא יוכלו בני ישראל לצאת מארצם.

אבל כיצד זה סברו ישראל שיוכלו למנוע את מיתתו של משה רבינו, וכי ניתן למנוע מיתת אדם? ואם כן למה השוו חז"ל הקדושים שלשת ענינים אלו זה לזה, ומשמע מדבריהם, שגם כאן היה נצרך נס ושינוי הטבע, לבל יצליחו ישראל למנוע את מיתתו של משה רבינו, והדבר טעון ביאור גדול.

התפילה הוא 'מציאות' בבריאה, ויכולים בכוחה למנוע מיתת אדם על פי טבע הבריאה

וביאר מרן הגר"ח שמואלביץ, שמוכח מזה שאכן היה כביכול הכוח לבני ישראל למנוע מיתתו של משה רבם. דהנה אם היו מתבוננים באמת בגודל הכרת הטוב שהם מחוייבים למשה רבינו, שעשה להם את כל הטובות המופלגות ברוחניות ובגשמיות, הוציאם ממצרים, וקרע עבורם את הים, והוריד להם את המן, והגיז להם את השליו, והעלה להם את הבאר, ונתן להם את התורה. היו מרגישים שאת כל נפשם הם מחוייבים עבור משה רבם, והיו מתפללים בכל כוחם ובכוונה שלימה ואמיתית בלב שלם, שיישאר משה רבם בחיים.

ועל ידי תפילה בכוונה אמיתית כזאת,

הם היו באמת יכולים - על פי דרך הטבע, למנוע מיתתו של משה רבינו, כי התפילה הוא 'מציאות' בבריאה. כשם שאנשי דורו של נח הבינו שעל פי הטבע הם יכולים לשבר את התיבה במקלות ואבנים, וכשם שהבינו המצריים שעל פי הטבע הם יכולים למנוע מבני ישראל שלא יוכלו לצאת ממצרים, והם יכולים ליטול סייפות וכלי זיין ולהרוג חלילה את כל מי שמעז לצאת ממצרים.

ממש כך הוא כוח התפילה, שיש בכוחה לשבור ולבטל גזירות רעות - בדרך הטבע של הבריאה. ולכן הוצרך להיות כאן נס ושינוי הטבע, שלמרות גודל כוח תפילתם של בני ישראל, בכל זאת ימות משה רבינו על פי ה' **'בעצם היום הזה'**, על ידי שהקב"ה סיכל את דעתם של ישראל, שלא יתנו אל לבם להפציר בתפילה למען חיי משה רבם.

והוא חידוש נורא ומבהיל, עד כמה גדול הוא כוח התפילה, שהוא ממש מציאות בבריאה, כך הטביע הקב"ה בטבע העולם, שלא יהיה שום דבר העומד בפני כח התפילה, ואפילו אם כבר נגזר על האדם שימות, בכל זאת על ידי כוח התפילה יכולים לבטל את הגזירה הרעה ולהחזירו לתחייה.

מה שפועלים על ידי התפילה אינו נקרא 'נס', כי מצד הטבע נענה האדם בתפילתו

ועל דרך זה ידועים דברי המהרש"א (קידושין כט:), על מה שמסופר בגמרא (שם),

וידע שבוודאי על ידי תפלתו לא יהיה ניזוק ויהרוג את המזיק. ואם כן **"אין זה מקרי נס"**, כי מצד הטבע נענה האדם בתפילתו. ומבואר בזה גם כן, שכוח התפילה הוא מציאות בבריא, כך הטביע הקב"ה את עולמו, שיוכלו לפעול כל מה שצריכים על ידי התפילה, אפילו להרוג מזיקים נוראים, ואפילו לבטל גזירות נוראות שכבר נגזרו.

בכוח התפילה יכולים לגרום תחיית המתים

וביותר מזה אנו רואים, ממה שהיה נצרך כאן להיות נס ושינוי הטבע - **'בעצם היום הזה'**, שלא יתעכב מיתתו של משה רבינו על ידי תפילותיהם של בני ישראל. שבכוח התפילה יכולים לגרום אפילו לתחיית המתים.

דהנה כתיב (במדבר כ, יב) **'ויאמר ה' אל משה ואל אהרן יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי להם, ופירש"י, 'לכן' לא תביאו - בשבועה, כמו (שמואל א' ג, יד) 'לכן' - נשבעתי לבית עלי, נשבע בקפיצה, כדי שלא ירבו בתפלה על כך. ומבואר בזה שהקב"ה 'נשבע' שלא יזכו משה ואהרן להיכנס לארץ ישראל רק ימותו עוד לפני כניסת בני ישראל לארץ ישראל.**

ואם כן כביכול כבר היה נחשב משה רבינו לבחינת 'גברא קטילא', מאחר שהקב"ה 'נשבע' שימות ולא יכנס לארץ, ו'אמירתו של הקדוש ברוך הוא כאילו

שבעירו של אביי הסתובב שד ומזיק בבית המדרש, והיה מזיק את הבאים בשעריו. יום אחד שמע אביי שרב אחא בר יעקב נמצא בדרכו אליו כדי ללמוד תורה מפיו, וביקש אביי מכל תושבי עירו שלא יתנו לו מקום ללון, ומתוך כך יאלץ לישון בביהמ"ד, ובזכותו יתבטל וימות המזיק.

וכן הוי, רב אחא בר יעקב הגיע לעיר, וכאשר ראה שאין שום איש מוכן לארח אותו בביתו, הלך ללון בבי מדרשא. והיה בכניסתו לבית המדרש, פגש את המזיק הנורא שהיה נדמה כנחש עם שבעה ראשים. מיד התפלל אל הקב"ה, וכרע שבע פעמים, ובכל כריעה נפל אחד מראשיו של המזיק עד שמת לגמרי.

למחרת אמר רב אחא בר יעקב בטרונאי לאביי: **"אי לא איתרחיש ניסא, סכנתין"**. רב אחא בר יעקב הבין למפרע שאביי עשה כל זאת בכוונה תחילה שיהיה מוכרח ללון בבית המדרש, כדי שכך יהרוג את המזיק. ועל זה היה לו טרוניות על אביי, למה הכניסו בכוונה תחילה למקום סכנה, אשר אילולי התרחש הנס, היה מסתכן חלילה.

והקשה המהרש"א, איך באמת הכניסו אביי בכוונה למקום סכנה, והלא אמרו בגמרא (שבת לב.), לעולם אל יעמוד אדם במקום סכנה לומר שעושין לו נס, שמא אין עושין לו נס, ואם עושין לו נס, מנכין לו מזכיותיו. ואם כן איך הכניסו אביי במקום סכנה, על סמך שבוודאי יארע לו נס.

ומתרץ המהרש"א דברים נוראים, שאביי סמך על חסידותו של רב אחא בר יעקב,

היא עשויה' (רש"י בראשית טו, יח), וממילא היה נחשב כאילו משה רבינו כבר אינו בחיים. ואם כן מה היו יכולים בני ישראל לפעול בתפילתם, ולמה היה נצרך להיות נס מיוחד 'בעצם היום הזה', שלא יתבטל הגזירה והשבועה להמית את משה רבינו על ידי תפילתם של בני ישראל.

רק מוכח מזה דבר נורא, שאכן כן, כלל ישראל על ידי תפילתם האמיתית מעומק כוונת לבם על משה רבם, היו יכולים לפעול בזה בחינת תחיית המתים! למרות שמשה נחשב כבר כאילו אינו בחיים כמו שנתבאר, ואם כן כבר היו צריכים כאן לנס תחיית המתים להחזירו לתחייה ולבטל את הגזירה והשבועה, בכל זאת היו יכולים כלל ישראל בכוח תפילתם לפעול כל זאת, ולגרום שמשה רבינו יישאר בחיים ויכנס לארץ ישראל. ולכן היה נצרך נס מיוחד למנוע את בני ישראל מן התפילה. ומבואר לנו בזה דבר נורא, שבכוח התפילה אפשר אפילו להחיות מתים, כי אין לך דבר העומד בפני התפילה, אשר יש בכוחה לפעול הכל ממש, ועוד בדרך הטבע!^א

**חכמים רצו שאפילו לאחר
הסתלקותו של רבינו הקדוש,
ימשיכו התלמידים להתפלל עליו
ובכוח זה יזכה לתחיית המתים**

וכן מוכח ממה שמסופר בגמרא (כתובות קד.), שכאשר נחלש רבינו הקדוש והגיע

זמנו להסתלק מן העולם, גזרו החכמים תענית על התלמידים, ונקבצו כולם כאחד להרבות בתפלה ותחנונים לרפואתו של רבינו הקדוש. והכריזו החכמים ואמרו, 'כל מאן דאמר נח נפשיה דרבי ידקר בחרב', כלומר, כל מי שיאמר שרבי נסתלק מן העולם, יידקר בחרב.

ובטעם הדבר מדוע החמירו כל כך בדינו של המודיע על הסתלקותו של רבי, הרי סוף סוף אמר בזה דבר אמת וכך הוא המציאות, ואם כן מהו עווננו בזה להידקר בחרב מחמת זה. ומבארים ה'שיטה מקובצת' (שם), שהיו החכמים חוששים שאם יבואו לבשר לתלמידים כי נח נפשיה דרבי, יחדלו מן התפלות והתחנונים, כי לא יעלה על דעתם כלל להתפלל שיארע נס של תחיית המתים כפשוטו. ועל כן נתחכמו החכמים ואסרו באיסור חמור להודיע שמת רבי, בכדי שכן ימשיכו התלמידים להתפלל בעוז אפילו לאחר הסתלקותו, והיות שגדול כל כך כח התפילה שמסוגלת אף להחיות מתים, הם אכן יפעלו בתפילתם, להחזיר את רבינו הקדוש לחיים, בנס תחיית המתים, כי אין לך שום דבר העומד בפני התפילה.

וכך לשון השיטה מקובצת: 'ידקר בחרב' - דאילו הוו ידעי בבירור דמית [רבי], לא הוו בעו רחמי עליה דלחיי, דאתחיית המתים לא הוה בעו למבעי רחמי. ואהכי אמר [שכל המודיע שרבי מת, יידקר בחרב,

א. עיין עוד במה שכתבנו בפרשת חוקת, ובפרשת ואתחנן אשתקד, על הלימוד הגדול לדורות על כוח התפילה שלומדים מענין התפילות שמשה רבינו יזכה להיכנס לארץ.

חדה מונחת על צוארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים. ומבאר הרה"ק ר' צדוק הכהן מלובלין זיע"א (פרי צדיק ואתחנן) שדוד המלך ע"ה פעל, שאפילו 'חרב חדה', היינו אפילו אם כבר נגזר הדין על פי בית דין של מעלה, עם כל זה יוכל להתהפך הכל לטוב מצד רחמי שמים, וזהו הכוונה 'אל ימנע עצמו מן הרחמים' - כיון שמצד הרחמים עוד יכולים לפעול אף למעלה מדרך הטבע, ואפילו אחר שכבר נגזר הדין יכולים על ידי תפילה לבטל את הגזר דין ולהפכו לרחמים.

לא ניתן רשות לרופאים לייאש ח"ו

והנה בימינו אנו מצוי לפעמים, שהרופאים מייאשים את החולה ומשפחתו, ומודיעים שלפי דרכי הרפואה המקובלים בידם, כבר אינם מוצאים רפואה לחוליו האנוש של זה. וברגע שבני המשפחה שומעים שככה הוא המצב החמור, מיד מתרפים הידיים ומתייאשים מלהתפלל בכוונה עוד על החולה המסוכן הזה הנוטה למות. וכל זה מפני שאין מאמינים די הצורך שהתפילה יש בכוח להועיל אפילו לאחר גזר דין.

ולכן צריכים להתחזק מאד בזה באמונה שלימה, שבכל מצב שהוא אפשר לפעול בתפילה ותחנונים, שהרי אפילו להחיות מתים בפועל אנו יכולים בכוח התפילה, כל שכן לפעול לבריאות ואריכות ימיו של החולה המסוכן. ועל כן חלילה לו לאדם להכניס בליבו בשום מצב ובשום אופן הרגשות של 'יאוש רח"ל, אלא

וכך לא יעיז שום אדם להודיע על מיתתו, ועי"ז ימשיכו בתפילתם] אפילו הוא מית, ואינהו לא ידעי, דלהוו [ממשיכים] בעו רחמי עליה בחזקת שהוא חי, כי היכי דלחיי [בחזרה] בתפלתם. עכ"ל.

ונמצא שאלבא דאמת, אפילו תחיית המתים ממש יכולים לפעול בכוח התפילה. רק הטעם שאין אנו זוכים לזה בדרך כלל הוא, מפני שדרך האנשים להתייאש מן התפילה לאחר ששומעים שהלה כבר מת רח"ל, ואפילו רגע אחד אין עולה על דעתו לחשוב להתפלל על המת שיחזור לתחייה. אך אם באמת היו ממשיכים להתפלל בכוונה שלימה אפילו לאחר המיתה, היו יכולים לפעול בזה תחיית המתים בפועל!

'אפילו חרב חדה מונחת על צוארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים'

ומכאן נמצאנו למדים, שעל אחת כמה וכמה, כל עוד שהחולה נמצא עדיין בחיים, אפילו אם כבר נראה לנו שכבר נגזרה הגזירה, ובדרך הטבע נראה שחלילה לא נותר לו עוד תקוה, מכל מקום אסור להתייאש בשום מצב מן התפילה חלילה, כי רב כוחה וסגולתה לבטל כל גזירות רעות אפילו לאחר גזר דין. שהרי אפילו את המת יכולים להחזיר לתחייה בכוח התפילה, כל שכן שבכוח התפילה אנו יכולים לפעול לאדם חי שימשיך לחיות לאורך ימים ושנים.

וכבר אמרו בגמרא (ברכות י.), 'אפילו חרב

אדרבא יתחזק באמונה בדברי חכמינו ז"ל שהזהירו, 'אפילו חרב חדה מונחת על צוארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים'.

כוח התפילה שיש לנו, גדול יותר מברכת הנביא

וכעין זה מצינו בדברי הספורנו (בראשית יח, יב), שכל כך גדול כוח התפילה, עד שיכולים אפילו להחיות מתים על ידי כוחה הנפלאה והנשגבה של התפילה. דהנה בפרשת וירא כתיב (בראשית יח, י-יב), 'ויאמר שוב אשוב אליך כעת חיה והנה בן לשרה אשתך ושרה שומעת פתח האהל והוא אחריו, ואברהם ושרה זקנים באים בימים חדל להיות לשרה אורח כנשים, ותצחק שרה בקרבה לאמר אחרי בלתי היתה לי עדנה ואדוני זקן'.

וידוע הקושיא, איך יתכן ששרה אמנו הצדקת תצחק בקרבה מדברי המלאך, ולא תאמין חלילה לדבריו, שאכן תזכה להוליד בן לשנה האחרת. ומבאר הספורנו ביאור נפלא, דהנה להשיב הבחרות אחר שכבר נכנסו לשנות הזקנה, הוא כמו נס תחיית המתים. ושרה חשבה שדברי המלאך הוא כמו 'ברכת' נביא בלבד, ולא נבואה ושליחות השי"ת, ולכן צחקה בקרבה, כי חשבה שלא יושג נס תחיית המתים ב'ברכת' שום נביא, כי אי אפשר לזכות לתחיית המתים רק על ידי ציווי השי"ת, או "בתפלה משגת חן מאיתו".

והוא נורא נוראות, מבהיל על הרעיון, ברכת הנביא אינה יכולה לגרום לנס לתחיית המתים, ובכל זאת בכוח התפילה כן יכולים להשיג נס תחיית המתים! כאשר התפילה משגת חן מהשי"ת.

הזמן המסוגל ביותר לקבלת התפילות - עשרת ימי תשובה ויום הכיפורים

'דרשו ה' בהימצאו קראוהו בהיותו קרוב'

לקבל תפילתו צעקתו ותשובתו. כמו שנאמר (ישעיה נה, ו) 'דרשו ה' בהימצאו קראוהו בהיותו קרוב', ודרשו בגמרא (ר"ה יח.) שזה קאי על העשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים, שבהם הקב"ה 'מצוי' ו'קרוב' לכל יחיד ויחיד שבישראל.

והנה אין לך ימים ש'התפילה משגת חן', יותר מימים אלו - עשרת ימי תשובה, שהקב"ה מצוי כביכול לכל יחיד ויחיד,

על ידי התפילות ביום הכיפורים יכולים לפעול בחינת 'תחיית המתים'

ואפשר לבאר דברי המדרש על פי מה שנתבאר, שבכוח התפילה יכולים לפעול אפילו נס של תחיית המתים, ובפרט על ידי התפילה ביום הכיפורים - 'ולא כזה את תפילתם', כאשר הקב"ה מצוי וקרוב אז לכל יחיד, בכל עשרת ימי תשובה ובפרט ביום הקדוש, יום האחרון של עשרת ימי התשובה.

והדבר נוגע לנו עד מאד ביום הכיפורים, לפעול על ידי תפילותינו ביום קדוש זה ענין תחיית המתים. שהרי אנו אומרים בפיוט 'ונתנה תוקף': **'בראש השנה יכתבון, וביום צום כפור יחתמון. כמה יעברון וכמה יבראון, מי יחיה ומי...'** ואכן ראינו לדאבונינו בכל שנה שהיו אנשים שלא זכו להשלים שנתם רח"ל, ואנו מאמינים באמונה שלימה שכל זה נכתב בראש השנה ונחתם ביום הכיפורים.

וכנגד זה נתן לנו השי"ת כוח גדול מאד של תפילה ביום הכיפורים, כדי שבכוח זה נוכל לפעול בחינת 'תחיית המתים', להתפלל ולעורר רחמי שמים מרובים, להעביר את רוע הגזירה, מאלו שלדאבונינו עוד לא נכתבו ונחתמו בספר החיים ביום הכיפורים הזה. וכביכול הדבר תלוי בידינו, ככל שנרבה להתפלל עוד ועוד ביום הכיפורים עבור כל אחינו בני ישראל, כך נוכל לפעול ביותר בחינת 'תחיית המתים', ועל ידי תפילותינו יזכו כל בני ישראל להיכתב ולהיחתם בספר החיים, בספרן

וכן פסק הרמב"ם (הלכות תשובה פרק ב הלכה ו), 'אף על פי שהתשובה והצעקה יפה לעולם, בעשרה הימים שבין ראש השנה ויום הכפורים היא יפה ביותר, ומתקבלת היא מיד, שנאמר **'דרשו ה' בהמצאו'**. ולכן יש לנו לנצל מאד את עשרת ימי התשובה, לא רק לתשובה בלבד, רק גם לתפילה על כל העניינים, כיון שהם ימי רצון גדולים מאד עבור כל יחיד ויחיד.

ולא כזה את תפילתם - שהם מתפללים בראש השנה יום הכיפורים

וביותר ביותר אנו זוכים ל'תפילה המשגת חן מאיתו יתברך', ביום הכיפורים הבא עלינו לטובה, כמו שאמר דוד המלך ע"ה בתהלים (קב, יח) **"פנה אל תפלת הערער ולא כזה את תפלתם, תכתב זאת לדור אחרון ועם נברא יהלל י-ה"**, ואיתא על זה במדרש (מדרש תהלים מזמור קב): **"אמר רבי יצחק, כלפי דורות אמרו, שאין להם לא נביא ולא כהן ולא בית המקדש שיכפר עליהם, אלא עוד תפילה אחת שנשתייר להם שהם מתפללין בראש השנה ויום הכפורים, ולא תבזה אותו מהם. הוי, ולא כזה את תפלתם"**.

והמדרש ממשיך, **"תכתב זאת לדור אחרון ועם נברא..."** אלו הדורות שהן כמתים במעשיהם, ובאין ומתפללין לפניך בראש השנה וביום הכפורים ואתה בורא אותן בריה חדשה.

של צדיקים גמורים, לחיים טובים ולשלום, כמו שאומרים בהמשך הפיוט של 'ונתנה תוקף', **'ותשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה'**.

וזהו הרמז בדברי המדרש, "אלו הדורות שהן כמתים במעשיהם, ובאין ומתפללין לפניך בראש השנה וביום הכפורים ואתה בורא אותן בריה חדשה". פירוש, אפילו אותם שהם כבר כמתים וכגברא קטילא רח"ל, מפני שלא נכתבו ונחתמו בספר החיים. בכל זאת על ידי שאנו באים ומתפללים לפני הקב"ה בראש השנה וביום הכיפורים, בכוח זה אנו מבטלים את הגזירה הקשה ופועלים להם בחינת 'תחיית המתים', שגם כל אלו האנשים ייכתבו וייחתמו בספר החיים.

וזהו 'ואתה בורא אותן בריה חדשה', פירוש, על ידי התפילות של כלל ישראל בראש השנה וביום הכיפורים, זוכים האנשים שהם כמתים, לבחינת 'תחיית המתים', כ'בריה חדשה', על ידי שגם הם זוכים בסופו של דבר להיכתב ולהיחתם בספר החיים בכוח תפילותיהם של בני ישראל.

טעם קריאת פרשת האזינו לפני יום הכיפורים

לא בחינם קוראים פרשת האזינו דווקא בשבת שובה, ובפרט בשנה זו קוראים פרשה זו ממש סמוך ונראה ליום הכיפורים. וכל זה כדי להזכירנו מה שנאמר בפרשה

זו, שמיתת משה רבינו היה **'בעצם היום הזה'**, וכמו שנתבאר, שהוצרך להיות נס מיוחד ושינוי הטבע, למנוע מבני ישראל שלא יתפללו על משה רבינו שיזכה להישאר בחיים. כי אילו היו מתפללים כך, היו פועלים בזה שיישאר בחיים ויכנס בארץ ישראל, למרות הגזירה שכבר נגזרה בשבועה.

ודבר זה יעורר אותנו להתבונן, שדווקא אז נעשה נס מיוחד ושינוי טבע זה - **'בעצם היום הזה'**, שלא יוכלו בני ישראל לבטל את הגזירה הנוראה בכוח תפילתם. מה שאין כן בשאר כל הדורות, כן ניתן לנו כוחה הגדול של תפילה, לפעול על ידה לביטול כל הגזירות הקשות, ולפעול בחינת 'תחיית המתים', לכל אלו שעוד לא זכו להיכתב ולהיחתם בספר החיים, שיזכו עתה על ידי תפילותינו בעשרת ימי תשובה וביום הכיפורים, להיכתב ולהיחתם בספר החיים.

ולכן יש לנו לתפוס בשתי ידיים ובעשר אצבעות, כל רגע ורגע של העת רצון הגדול והמופלג הזה, של עשרת ימי תשובה, ובפרט של יום הכיפורים, לנצל כל רגע ורגע לתפילה ותחנונים מעומק ליבנו עבורנו, ועבור כל אחינו בני ישראל בכל מקומות שהם, שיקרע רוע גזר דינינו, ושיתבטל כל הגזירות קשות ורעות, ושיהיה השנה החדשה הזאת לכל אחינו בני ישראל, שנה טובה ומתוקה, שנה טובה ומבורכת, שנת גאולה וישועה.

טעם ריבוי התפילות ביום הכיפורים

מחילה בלא מפריעים והיסח הדעת, כמו שמבואר בספר החינוך (מצוה שיז): "מצות שביתה ממלאכה ביום הכיפורים... כדי שלא נהיה טרודים בשום דבר, ונשים כל מחשבותינו וכל כוונותינו לבקש מחילה וסליחה מאת אדון הכל ביום זה, שהוא נכון לסליחת העוונות מיום שנברא העולם", עכ"ל. ומתבאר מתוך דבריו שכל ענין שביתה ממלאכה הוא בכדי שנהיה פנויים להתכנס בבתי כנסיות ובתי מדרשות, לעמוד ולהיקהל על נפשותינו בתפילה ותחנונים שנזכה למחילה סליחה וכפרה.

על ידי ריבוי התפילות זוכים למחילה סליחה וכפרה

עוד טעם יש בזה למה מרבים כל כך בתפילות ביום קדוש זה. דהנה ביום הכיפורים אנו זוכים למחילת כל עוונותינו - "עיצומו של יום מכפר", ולכן יש להרבות בו מאד בתפילות ותחנונים, כי שני עניינים האלו של 'מחילה' ו'תפילה' תלויים זה בזה. ולכן התקינו האי יומא רבא וקדישא לתפילות ותחנונים, כדי לפעול בזה מחילה וסליחה וכפרה.

כמו שכתב רבינו המאירי בחיבור התשובה שלו (משיב נפש מאמר שני פרק יב), שענין התשובה והתפילה הולכים כאחד, וכה

יש לנצל כל רגע של יום הכיפורים עבור תפילות ותחנונים עלינו ועל כל ישראל

וזהו מה שאנו רואים, שאין יום אחר בכל ימות השנה שבו מרבים בתפילה מערב עד ערב כביום קדוש זה. ולא זו בלבד, אלא שביום קדוש זה נוספו תפילות יותר מכל חג ומועד. שהרי ביום רגיל מתפללים שלש תפילות, שחרית מנחה מעריב, ובשבתות וימים טובים אנו מוסיפים את תפילת מוסף שהיא תפילה רביעית. ואילו עתה ביום הכיפורים מוסיפים עוד תפילה חמישית - תפילת נעילה שמתפללים אותה רק פעם אחת בשנה, ביום הכפורים.

כי מאחר שיש כזה עת רצון גדול ומופלג ביום הכיפורים, 'פנה אל תפילת הערער ולא בזה את תפילתם', לכן יש לנו לנצל כל רגע ורגע מיומא רבא וקדישא הדין, לתפילה ולבקשת תחנונים, עבורינו ועבור כל אחינו בני ישראל בכל מקומות שהם, עבור כל צרכיהם בכל השנה החדשה הבעל"ט.

וביותר מזה מצינו, שכל מה שיום הכפורים הוא יום שבתון וביטול מלאכה, הוא רק בכדי שיוכלו להתעסק בל רגע של יום קדוש זה בתפילה ובקשת

כתב שם: "הוסיפו תפילה אחרת... סמוך לשקיעת החמה כדי להוסיף בתפילה ובתחנונים, ותפילה זו נקראת 'נעילה', מפני שאין מתפללין אותה אלא סמוך לשקיעת החמה, כלומר 'ננעלו' שערי שמים והלך היום ועדיין תפילה בפינו, ונמצאו חמש תפילות ביום הכפורים מה שאין כן בשאר הימים, ששאר הימים יום שיש בו מוסף אין בו נעילה, ויום שיש בו נעילה אין בו מוסף. וזה גם כן מצד שהוא יום מיוחד אל תכלית התשובה כמו שקדם [ולכן נתקן יום זה] לתפילות מתמידות ולכוונות יתירות [ה]מועילה לכוונה". עכ"ל.

אפילו דוד המלך שהקים עולה של תשובה, לא סמך על התשובה בלבד רק דווקא ביחד עם כוח התפילה

וכן אנו רואים ממה שביקש דוד המלך ע"ה בתהלים (יז, א-ב), "תפלה לדוד שמעה ה' צדק הקשיבה רנתי האזינה תפילתי בלא שפתי מרמה, מלפניך משפטי יצא עיניך תחזינה מישרים". ואיתא על זה במדרש (שוח"ט תהלים יז, ב), "מה ראה דוד לומר חמשה דברים בפסוק הזה^ב, ואחר כך, 'מלפניך משפטי יצא'. אלא אמר דוד, אם תוציא דיני ביום הכפורים בבוקר איני יכול לעמוד. אלא מאחר שאקרא את שמע ואתפלל ארבע תפילות [שחרית, מוסף, מנחה, נעילה], אחר כך, מלפניך משפטי יצא".

דבר נורא אנו רואים מדברי המדרש, שעל אף שדוד המלך ע"ה היה כידוע 'מקים עולה של תשובה', כמבואר בגמרא (מועד קטן טז:), בכל זאת היה חושש לסמוך על התשובה לבד, רק ביקש מאת הקב"ה שלא ידון אותו בבוקר עוד לפני התפילה, רק דווקא בסוף היום לאחר שכבר קרא את שמע והתפלל ארבעה תפילות היום, כדי שיהיה לו כוח התפילות ביחד עם כוח התשובה. וחזינן מכאן עד היכן מגעת כח התפילה של יום הקדוש, ועד כמה זוכים בדין על ידה.

על ידי התפילות של יום הכיפורים מתעלים כל התפילות של כל השנה

ועד כדי כך מגעת כח התפילות בהאי יומא רבא וקדישא, שבכוחם להעלות גם את שאר התפילות מכל השנה שלא היו כדבעי ועדיין לא באו על תיקונם עד עתה. אך ביום קדוש זה כאשר מתפללים בכוונה הראויה, זוכים לתקן בזה את כל התפילות ולהעלותם לשרשם במקום עליון.

ועל דרך שאנו אומרים בסדר 'תפילה זכה': "ועל ידי זכות התפילות שנתפלל ביום הקדוש הזה, יעלו ויבואו ויגיעו ויצטרפו עמהם כל התפילות שהתפללנו בכל השנה בלא כוונה, ויהיו כולן נכללות בתפילות היום הזה. ויגיעו לראשך להיות עטרה לראשך בכלל תפילות ישראל".

ב. ואלו הם החמשה דברים: א. תפלה לדוד, ב. שמעה ה' צדק, ג. הקשיבה רנתי, ד. האזינה תפילתי, ה. בלא שפתי מרמה.

ילמד פירוש התפילות - שלא יהיה כעוף המצפצף

לסדר התפילה והסליחות, בינו לבין עצמו מקודם יום הכיפורים, כדי שיכוון מה שהוא מוציא מפיו, כי קדוש היום לאלקינו, והכל הולך אחר כוונת הלב.

דברים נוקבים כתב בזה הגאון רבי **שעפטיל זצ"ל בנו של השל"ה הק' בספרו 'זוי העמודים'** (עמוד העבודה פרק י אות כו): "בהיותי אב בית דין וריש מתיבתא בקהלה קדושה פרנקפורט, תיקנתי תיקון גדול לכל בני חברותא קדישא, שימצאו אסופות אסופות, שילמדו התפילות מראשית השנה עד אחרית השנה, ופיוטים וסליחות בפירוש אמרים, פירוש המלות, לפחות כדי שלא יצפצפו כעופות המהגים ומצפצפים, ואז יעלה התפילה, לא"ל נורא עלילה".

"ואשרי איש שישמע לדברי, ויראה ויבין וישכיל, שפירוש התפילות תהיה שגורה בפיו. ומי שאין לו לב להבין מעצמו, ישכור לו רבי אחד שילמוד עמו הסידור והיוצרות וסליחות, כדי שידע לכוון התפילה לעלות במסילה לעילת עילה, ומכל שכן החזנים שהמה שלוחי הקהל יצ"ו, שידעו מה יאמרו, ויבינו מה ידברו, וכוונתם תהיה על הדברים היוצאים מפיהם, ולא על הניגונים, כאשר ראיתי שערוריה בעוונותינו הרבים".

אכן כל משכיל בדעת מבין לבד, שכל המעלה והסגולה בתפילות של יום הקדוש, הוא דווקא כאשר מתבונן בפירוש המלות שמוציא מפיו. ולא כמו אלו שאומרים את התפילות מתוך המחזור כמעשה קוף בעלמא ולבם בל עמם. ואם בכל ימות השנה צריכים להבין את משמעות התפילות, על אחת כמה וכמה בימים האלו שנוספו לנו הרבה תפילות ופיוטים שאין רגילים לאמרם במשך השנה ואינם שגורים כל כך בפי הבריות.

ולכן צריך כל אחד להתכוון ולהכין עצמו מבעוד מועד שידע אל נכון את פירוש התפילה, כי רחמנא ליבא בעי, וטוב מעט בכוונה מהרבה שלא בכוונה. וכפי שנפסק להלכה ב'**מטה אפרים**' (סימן תרג סעיף ד): "יש ללמוד להבין ולהשכיל פירוש התפילות והפיוטים והסליחות שבימים אלו, לידע מאי מוציא מפיו, ומכל שכן אם הוא שליח צבור בימים אלו, שהוטל עליו חובה לעשות כן".

וכיוצא בזה איתא גם ב'**בן איש חי**' (הלכות שנה ראשונה - פרשת וילך), "ויזהר כל אדם

ג. עיין בספה"ק '**באר משה**' (יום הכפורים) להרה"ק רבי משה אליקים בריעה מקאזניץ זי"ע שכתב בזה הלשון: '**קחו עמכם דברים**' (הושע יד, ב), דהנה יש אנשים שמתפללים תפלתם בפיהם לבד ומשפה ולחוץ, ולבבם פונה לצד אחר, ואינם נמצאים כלל בדיבורי התפילה שמתפללים תפלתם. לזה הזהירנו הנביא בדברי קדשו, '**קחו עמכם דברים**', שתהיו נמצאים בדיבורי תפלתכם באמיתיות ופנימיות לבבכם בגודל הכוונה, '**ושובו אל ה'**', בבחינה זו תשובו אל השם יתברך, ואז '**אמרו אליו**', תביאו בתפלתכם גודל ההתפארות במרום, '**כל תשא עון**', שמכל וכל ישא את עונותיכם, אך '**וקח טוב**', שתקחו מאתו יתברך כל הטובות שבעולם מכל מיני השפעות טובות, שפע בני חיי ומזוני, וכל הברכות ישועות ונחמות עלינו ועל כל ישראל, אמן כן יהי רצון.

כי שמע ה' "קול" בכי

יעזור השי"ת, שנזכה לנצל כראוי את העת רצון הגדול של הימים האחרונים של עשרת ימי תשובה, ובפרט נזכה לנצל כל רגע ורגע של יום המקודש ביותר בשנה - יום הכיפורים, לתפילה ולתשובה, לצעקה ולמחילה וכפרה, ושיתקבלו כל תפילותינו ובכיותינו ותשובותינו לרחמים ולרצון לפני אדון כל, וימלא הקב"ה כל משאלות לבנו לטובה, ונזכה לשנה טובה ומבורכת, שנת גאולה וישועה, בביאת משיח צדקנו בקרוב במהרה בימינו, אמן.

ובסיום דברינו הננו לעורר על ענין חשוב מאד שמובא בכתבי רבינו האריז"ל (שער הכוונות - דרושי ראש השנה הקדמה) בגודל החשיבות לבכות ולהוריד דמעות בתפילות הימים הנוראים, עד שאמרו שמי שאין בכיה נופלת עליו בימים האלו סימן שאין נשמתו הגונה ושלמה, כפי שהביא ה'מטה אפרים' (סימן תקפב סעיף כ"ח), "נוהגין לבכות ולהוריד דמעות בתפילת ראש השנה ויום הכפורים אף כשחל בשבת. ומי שאין בכיה נופלת עליו בימים האלה, הוא הוראה שאין נשמתו הגונה ושלמה".

אולם גם אם אינו מצליח להתעורר בבכי למרות שמתאמץ על כך, בכל זאת אל יפול רוחו בקרבו, כי סוף כל סוף העיקר הוא הלב נשבר וכל לבבות דורש ה', ואם הבכי מגיע אליו בקושי יעשה לכל הפחות קול בכי. ואין לחוש שמא מרמה את עצמו בזה, כי כבר כתב הרב החיד"א זצוק"ל בספר 'שירי ברכה' (יו"ד סימן שצד סעיף ג) שגם 'קול בכי' מועיל לקבלת התפילות, כמו שדוד המלך ע"ה אומר בתהלים (ו, ט) 'כי שמע ה' קול - בכי', ונרמז בזה שהקב"ה שומע אפילו 'קול של בכי' ולא דווקא רק בכי ממש.

אמרים יקרים מפנינים נפלאים
לעורך הלבבות בימים המאירים
להבהיק עיניים ביהלום וספירים

חודש אלול
ראש השנה
יום הכיפורים
חג הסוכות

נירנן להשיג
רמז ב': חנות 'קרויס ספרים' - רחוב הלל, סול שערי רמ"א
קרית החרדית: חזון איש 26 משפחת רבינוביץ. חפציה: במס' 05041-75-336